ECLI:LV:AT:2024:1008.C29414519.38.L
Lieta Nr. C29414519, SKC-606/2024
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2024. gada 8. oktobrī

Senāta senatoru kolēģija šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatori Intars Bisters un Erlens Kalniņš

rīcības sēdē izskatījaLatvijā reģistrētās sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) „PNB Assets" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 12. marta spriedumu civillietā Igaunijā reģistrētās sabiedrības ar ierobežotu atbildību (OÜ) „Spring Capital" prasībā pret Latvijā reģistrēto sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA) „PNB Assets" par kapitāla daļu nodošanas atzīšanu par dāvinājumu un piedziņas vēršanu uz dāvināto mantu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas apgabaltiesa 2024. gada 12. martā izskatīja Igaunijā reģistrētās sabiedrības ar ierobežotu atbildību (OÜ) „Spring Capital" prasību pret Latvijā reģistrēto sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA) „PNB Assets" par kapitāla daļu nodošanas atzīšanu par dāvinājumu un piedziņas vēršanu uz atdāvināto mantu. Ar Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 12. marta spriedumu prasība apmierināta. Par mīnēto spriedumu sabiedrība ar ierobežotu atbildību „PNB Assets" iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā, kā arī apturēt tiesvedību un pieņemt lēmumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.

Motīvu daļa

[2] Senatoru kolēģija konstatē, ka, lai gan kasācijas sūdzība formāli atbilst Civilprocesa likuma 450.–454. panta prasībām, tomēr ir Civilprocesa likuma 464.[1] panta otrās daļas 2. punktā norādītais pamats atteikumam ierosināt kasācijas tiesvedību. Izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, senatoru kolēģijai nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs. Izskatāmajai lietai nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.

[3] Pēc kasācijas sūdzības iesniedzējas domām apelācijas instances tiesa ir kļūdījusies, nosakot prasītājas apstrīdētajam kapitāla daļu pirkuma līgumam piemērojamos tiesību aktus jeb piemērojamo likumu.

Tiesa konstatējusi, ka izskatāmajā lietā ir pārrobežu elements, jo pastāv strīds starp divām kapitālsabiedrībām, no kurām prasītāja reģistrēta Igaunijā, bet atbildētāja – Latvijā. Tāpat tiesa konstatējusi, ka prasītāju, kura prasa atzīt par dāvinājumu kapitāla daļu pirkuma līgumu starp prasītāju un atbildētāju, nesaista līgumattiecības ar atbildētāju. Spriedumā norādīts, ka tiesiskajai attiecībai starp prasītāju un atbildētāju, kura ieguvusi kapitāla daļas, piemērojams Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (turpmāk arī – Roma II regula), 4. panta 1. punkts. Kā atzinusi tiesa, tad Roma II regulas normas izpratnē vieta, kurā prasītājai radies kaitējums, ir Latvija, jo dāvana atrodas un ir dāvināta Latvijā, tādēļ jautājumus par atbildētājas pienākumu apmierināt prasītājas prasījumus regulē Latvijas likums.

Savukārt kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā prasība acīmredzami attiecas uz līgumsaistībām, ja reiz prasītāja ar tiesas starpniecību faktiski lūdz pirkuma līgumu atzīt par dāvinājumu. Pēc kasācijas sūdzības iesniedzējas domām 2016. gada 8. septembrī Rīgā noslēgtajam līgumam saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (turpmāk – Roma I regula), 4. panta 2. punktu esot bijis jāpiemēro Apvienotās Karalistes likums, jo kapitāla daļu pārdevējas, proti, sabiedrības, kura veikusi līgumam raksturīgo izpildījumu, pastāvīgā mītnesvieta ir Britu Virdžīnu salas. Ja savukārt pieņemtu, ka lietā piemērojamais likums nosakāms atbilstoši Roma II regulai, tiesai, kā norādīts kasācijas sūdzībā, saskaņā ar minētās regulas 4. panta 1. punktu bija jāpiemēro Igaunijas likums, jo prasītājas kā minētajā Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrēta komersanta mantas apmērs, nespējot saņemt sava prasījuma apmierinājumu, varējis sarukt tikai Igaunijā.

Tātad kasācijas sūdzības iesniedzēja lietu uzskata par izspriestu nepareizi tādēļ, ka tiesa izskatāmajā lietā piemērojusi Latvijas likumu.

[4] Vispārīgi var piekrist tam, ka lietas dalībnieka pastāvīgā mītnesvieta citur Eiropas Savienībā vai arī konkrēta dalībvalsts kā kaitējuma rašanās vieta var būt faktori, kam ir nozīme, tiesai nosakot lietā piemērojamos tiesību aktus. Senatoru kolēģija turpmāk norādīto iemeslu dēļu atzīst, ka izskatāmās lietas tiesiskajos un faktiskajos apstākļos līgumsaistību neesība starp pusēm, uz kuru norādījusi tiesa, nav šķērslis tam, lai lietā piemērojamo likumu noteiktu saskaņā ar tiesību aktiem, kas attiecas uz līgumsaistībām.

[4.1] Raksturojot darījumus, kas noslēgti par ļaunu kreditoriem, Senāts ir uzsvēris, ka strīdos par izvairīšanos no saistību izpildes apstrīdēto darījumu dalībnieku mērķis ir tieši ietekmēt nākotnē paredzamu tiesisko seku iestāšanos, pēc iespējas apgrūtinot vai pat padarot par neiespējamu kreditora prasījumu apmierināšanu no parādnieka mantas (sk. *Senāta 2018. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. SKC-82/2018, ECLI:LV:AT:2018:0528.C04219514.1.S, 7.1. punktu*).

Izskatāmajā lietā prasītāja apstrīdējusi kapitāla daļu pirkuma līgumu, uzskatīdama, ka aiz tā apslēpts prasītājai par ļaunu noslēgts dāvinājuma līgums, uz kura pamata atbildētāja minētās daļas ieguvusi no prasītājas parādnieces. Turklāt ar Stokholmas Tirdzniecības palātas šķīrējtiesas institūta spriedumu atzītās prasījuma tiesības, kas prasītājai ir pret tās parādnieci, izriet no viņu abu savstarpēji noslēgta līguma.

[4.2] Ievērojot to, ka Eiropas Savienības dalībvalstīs nepastāv vienota līgumisko un ārpuslīgumisko saistību jēdzienu izpratne, Roma I regulā un Roma II regulā ietvertie jēdzieni „līgumsaistības" un „ārpuslīgumiskas saistības" ir jāinterpretē autonomi, pamatā atsaucoties uz šo regulu sistēmu un

mērķiem (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2016. gada 28. jūlija sprieduma lietā „Verein für Konsumenteninformation”, C-191/15, ECLI:EU:C:2016:612, 36. punktu*).

Gan Roma I regulas preambulas 7. apsvērumā, gan Roma II regulas preambulas 7. apsvērumā norādīts, ka šo regulu materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saskanīgiem ar regulām par jurisdikcijas noteikšanu. Tas uzsvērts arī Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2022. gada 10. februāra sprieduma lietā „ShareWood Switzerland”, C-595/20, ECLI:EU:C:2022:86, 34. punktu*).

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka *actio pauliana*, ja kreditors to cēlis pret atbildētāju, kuram parādnieks uz apstrīdētā līguma pamata nodevis mantu, tādējādi kaitējot citā, proti, parādnieka un kreditora noslēgtā līgumā, noteiktajām kreditora tiesībām, ir atzīstama par prasību „lietās, kas attiecas uz līgumiem” Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regulā (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 7. panta 1. punkta „a” apakšpunkta izpratnē (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 4. oktobra sprieduma lietā „Feniks”, C-337/17, ECLI:EU:C:2018:805, 42.–49. punktu*).

Senatoru kolēģija ņem vērā arī tiesību doktrīnā attiecībā uz Roma I un Roma II regulām izteiktās atziņas, ka piemērojamie tiesību akti *actio pauliana* gadījumā nav nosakāmi saskaņā ar Roma II regulas noteikumiem un par piemērotāku šādām prasībām uzskatāma to līgumiska kvalifikācija (sk. *Junker A. in: Münchener Kommentar zum BGB. Band 13. 8. Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2021, Rom II-Verordnung Art. 1 Rn. 19, 20; Martiny D. in: Münchener Kommentar zum BGB. Band 13. 8. Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2021, Rom I-Verordnung Art. 1 Rn. 20*).

Ievērojot Eiropas Savienības Tiesas judikatūru attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu, Roma I un Roma II regulu apsvērumus par saderības nodrošināšanu starp šo regulu materiāltiesisko darbības jomu un regulējumu, kas attiecas uz jurisdikcijas noteikšanu, kā arī, pamatojoties uz tiesību doktrīnas atziņām, secināms, ka prasība, kas celta izskatāmajā lietā, attiecas uz līgumsaistībām.

[4.3] Roma I regulas 3. panta 1. punkta pirmajā teikumā norādīts, ka līgumu reglamentē tie tiesību akti, kurus izvēlas puses.

Izskatāmajā lietā celto prasību kasācijas sūdzības iesniedzēja, no vienas puses, atzīst par tādu, kas attiecas uz līgumsaistībām. No otras puses, kasācijas sūdzībā pausts viedoklis, ka apstrīdētajā līgumā ietvertā pušu vienošanās par piemērojamām tiesībām, proti, Latvijas Republikas likumiem, nav saistoša prasītājai un atbildētājai, starp kurām nav līgumsaistību. Šajā ziņā senatoru kolēģija norāda, ka saskaņā ar Roma I regulas 12. panta 1. punkta „e” apakšpunktu tiesību akti, ko saskaņā ar šo regulu piemēro līgumam, jo īpaši reglamentē arī līguma spēkā neesības sekas. Konkrētajā gadījumā „tiesību akti, ko saskaņā ar šo regulu piemēro līgumam” ir Latvijas likums, par kura piemērošanu vienojušās apstrīdētā līguma puses.

Latvijas likuma piemērošana izskatāmajā lietā respektē pušu brīvību izvēlēties piemērojamos tiesību aktus. Kā norādīts Roma I regulas preambulas 11. apsvērumā, līgumsaistību jomā pušu brīvībai izvēlēties piemērojamos tiesību aktus vajadzētu būt vienai no kolīziju normu sistēmas balstiem.

Tātad puses apstrīdētajā līgumā ir vienojušās par strīdu izšķiršanu saskaņā ar Latvijas tiesību aktiem, un izskatāmajā lietā ir piemērojams Latvijas likums.

[4.4] Kaut arī apelācijas instances tiesa kļūdījusies, atzīstot, ka lietā celtajai prasībai piemērojamie tiesību akti nosakāmi saskaņā ar Roma II regulas normām, tā izdarījusi pareizu secinājumu par Latvijas tiesību aktiem kā piemērojamo likumu, un pārsūdzētajā spriedumā ietvertā lietas iznākuma pareizību senatoru kolēģijai nav pamata apšaubīt.

[5] Kasācijas sūdzībā ietverts lūgums uzdot Eiropas Savienības Tiesai jautājumus prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai par Roma II regulas darbības jomu.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 5.[1] pantam tiesa saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību normām uzdod Eiropas Savienības Tiesai jautājumu par Eiropas Savienības tiesību normu iztulkošanu vai spēkā esamību prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) 267. panta noteikumiem, ja jautājumu par Savienības iestāžu vai struktūru tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju ierosina kādas dalībvalsts tiesā, šī tiesa, ja tā uzskata, ka tai, lai taisītu spriedumu, ir vajadzīgs Eiropas Savienības Tiesas lēmums par šo jautājumu, var lūgt, lai Eiropas Savienības Tiesa sniedz nolēmumu par šo jautājumu. Ja minēto jautājumu ierosina par lietu, ko izskata dalībvalsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, tad šai dalībvalsts tiesai atbilstoši LESD 267. pantā noteiktajam jāgriežas Eiropas Savienības Tiesā.

Pamats prejudiciāla jautājuma uzdošanai ir nevis iespēja saņemt konsultatīvus viedokļus par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem, bet vajadzība faktiski iztiesāt prāvu (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2006. gada 15. jūnija sprieduma lietā „Acereda Herrera”, C-466/04, ECLI:EU:C:2006:405, 49. punktu*). Turklāt dalībvalsts tiesai nav pienākuma vērsties ar prejudiciālajiem jautājumiem arī gadījumā, ja Eiropas Savienības Tiesa jau ir interpretējusi izskatāmo tiesību normu vai ja par pareizu Eiropas Savienības tiesību normu piemērošanu nevar būt nekādu pamatotu šaubu (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 1982. gada 6. oktobra sprieduma lietā „CILFIT u. c.”, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335, 21. punktu*).

Konkrētajā gadījumā senatoru kolēģija nekonstatē nepieciešamību uzdot jautājumus prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai, jo šā lēmuma 4. punktā norādītais ļauj secināt, ka Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā jau ir rodama atbilde uz kasācijas sūdzības iesniedzējas norādītajiem jautājumiem (*acte éclairé* gadījums).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464. panta trešo daļu, 464.[1] panta otrās daļas 2. punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību „PNB Assets” kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 12. marta spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senators I. Bisters Senators E. Kalniņš